

OG‘ZAKI TARJIMANI O‘RGATISH METODIKASI VA TEXNIKASI

Eshilov Rusliddin Nomozovich

Uzbekistan State World Languages University

2nd. year Master’s student of the Department of Interpretation

E-mail: eshilov91@mail.ru

ANNOTATSIYA

Tarjimaning har xil turlari mavjud bo‘lishiga qaramay, ular tarkibiga kiradigan malaka va malakalar doirasi jihatidan bir-biriga mutlaqo o‘xshamaydi, lekin tarjimaning har bir turini alohida o‘qitish metodikasini taklif qilish zarur ko‘rinadi. Tarjimanni alohida holat sifatida o‘rgatish metod va uslublari tizimi hozirgacha yetarlicha o‘rganilmaganligi sababli, bu muammo dolzarb ko‘rinadi. Shunga ko‘ra, ushbu maqolaning maqsadi inglizcha-o‘zbekcha tarjimani o‘rgatishning asosiy yondashuvlarini ko‘rib chiqishdan iborat bo‘lib, bu tarjima faoliyatining ushbu turini o‘qitish tamoyillari, usullari va usullarini yoritib beradi va shu bilan pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish imkonini beradi. Tarjimon nafaqat universitetda darsda, balki butun kasbiy yo‘lda o‘z mahoratini o‘rganadi va rivojlantiradi, doimiy ravishda yangi bilimlarni o‘zlashtiradi, mahorat va tarjima bilimini oshiradi.

Kalit so‘zlar: *Og‘zaki tarjima, og‘zaki tarjima metodikasi, og‘zaki tarjimani o‘qitish tamoyillari, metod va usullar.*

Kirish:

Ta’lim jarayonining samaradorligi uni tashkil etishda ta’lim tamoyillari qanchalik e’tiborga olinishiga bog‘liq bo‘lib, ilmiy adabiyotlarda bu butun ta’lim tizimiga ham, uning alohida tarkibiy qismlariga ham talablarni belgilaydigan asosiy qoidalar sifatida tushuniladi - ta’limning maqsadlari, mazmuni, shakllari va usullari. Shuning uchun ham chet tillarini o‘qitish tamoyillari muammosi doimo olimlarning diqqat markazida

bo'lib kelgan. Chet tillarni o'qitishning didaktikasi va usullarini ishlab chiqish jarayonida o'nlab o'qitish tamoyillari shakllantirildi. Xususan, tamoyillar kontseptual va aks ettiruvchi, yuqori qator va oddiy, didaktik va opportunistik, tashkiliy va mobilizatsiyaga bo'linadi.

Barcha hollarda birinchi guruhga universal, mutlaq bo'lgan tamoyillar, ikkinchi guruhga esa ma'lum o'quv sharoitlari bilan cheklangan yordamchi tamoyillar kiradi. Ta'lim tamoyillarini aniqlashning boshqa yondashuvlari mavjud, xususan, A.N. Shchukin, metodologiya buning uchun asosiy fanlar - tilshunoslik, psixologiya, pedagogika qoidalaridan foydalanishini hisobga olib, o'qitish tamoyillarining to'rtta guruhini belgilaydi: lingvistik, psixologik, didaktik va uslubiy⁴¹. G.V. Rogova umumiy didaktik va uslubiy tamoyillarni belgilaydi⁴². Umuman olganda, printsiplarning turli tasniflarining mavjudligi tabiiy ko'rinadi. Biroq, ilmiy tadqiqotimiz mavzusini hisobga olgan holda, bizning fikrimizcha, printsiplarni umumiy (ya'ni, umumiy didaktik va umumiy uslubiy) va maxsus (yoki maxsus) tasniflash muhimroqdir.

Umumiy deganda biz umuminsoniy, mutlaq, doimiy va ta'lim muassasasining turiga va ta'lim sharoitiga bog'liq bo'lmagan tamoyillarni, xususiyl deganda esa o'quv fanining ma'lum bir yo'nalishini o'qitish jarayonida dolzarb bo'lgan tamoyillarni tushunamiz. holat, talqin. Ammo qaysi tasnifni tanlamaylik, o'rganish tamoyillarini tanlash quyidagi talablarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak:

1) uslubiy tamoyillar o'quv maqsadlariga mos kelishi kerak;

2) uslubiy tamoyillar fanni o'qitish metodikasi qonuniyatlariga, shuningdek, o'qitishni optimallashtirish maqsadida metodologiya va turdosh fanlar qonuniyatlarining integratsiyalashuvini ta'minlovchi turdosh fanlar qonuniyatlariga asoslanishi kerak;

3) uslubiy tamoyillar bir-biriga zid kelmasligi kerak.

Ushbu talablarga muvofiq, umumiy didaktik va umumiy uslubiy tamoyillar sharhlashni o'rgatish o'zaki tarjima uchun asosiy deb e'tirof etilishi kerak. Umumiy

didaktik tamoyillarga onglilik, ko‘rinishlilik, ilmiy xarakter, tarbiyaviy tarbiya, tizimlilik va izchillik tamoyillari kiradi. O‘qitishning umumiy uslubiy tamoyillariga aloqa tamoyillari, mashqlarning ustun roli, o‘qitishning kasbiy yo‘nalishi, o‘quv materiallarining haqiqiyliigi tamoyillari kiradi ⁴³. Ushbu ta‘lim tamoyillarining aksariyati uzoq tarixga ega va qo‘shimcha tushuntirishni talab qilmaydi. Bu tamoyillar yaxlit metodikaga, ya‘ni ta‘lim mazmuni va vazifalariga, ta‘lim jarayonini tashkil etishga taalluqlidir. Ular umuman chet tilini o‘rgatishda ham, tarjimini, xususan, og‘zaki nutqni o‘rgatishda ham hisobga olinishi kerak. Umumiy didaktik va umumiy uslubiy tamoyillarga qo‘shimcha ravishda, tarjima qilishni o‘rgatish, xususan, og‘zaki tarjimini o‘qitish uchun tegishli bo‘lgan aniq printsiplarga asoslanishi kerak.

Og‘zaki tarjima ni o‘qitish tamoyillarining o‘ziga xosligi “Og‘zaki tarjima” o‘quv fanining o‘ziga xos xususiyatlari bilan bog‘liq bo‘lib, u o‘qitish mazmunining ikki tomonlama xususiyatidan iborat. Tarjima bir tomondan nazariy lingvistik fan bo‘lsa, ikkinchi tomondan, asosiy mazmuni amaliy ko‘nikma va malakalardan iborat bo‘lgan fandır. Shuning uchun ham mazkur o‘quv fani yagona nazariy va amaliy kurs sifatida amalga oshirilib, uning maqsadi ham talabalarga nazariy bilim berish, ham og‘zaki tarjima ko‘nikma va malakalarini egallashdan iborat.

Og‘zaki tarjimini o‘qitishning o‘ziga xos tamoyillari orasida birinchi o‘ringa tarjimini madaniyatlar dialogi kontekstida o‘qitish tamoyilini qo‘yish maqsadga muvofiq bo‘lib, uni amalga oshirish bo‘lajak tarjimonning ijtimoiy-madaniy kompetensiyasini shakllantirishning asosiy yo‘lidir.⁴⁴

Ma‘lumki, tarjima nafaqat tillararo, balki madaniyatlararo muloqot jarayoni bo‘lib, bunda tarjimonga vositachi vazifasi yuklanadi. Shuni inobatga olsak, tarjimini madaniyatlar muloqoti sharoitida o‘qitish tamoyili alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Sinxron tarjima singari og‘zaki tarjima ham murakkab tarjimonlikdir. Bu uni o‘qitishga yondashuvda o‘ziga xos talablarni belgilaydi. Talabalar zarur til tayyorgarligiga ega bo‘lishi kerak, ya’ni matnni adekvat tushunish uchun zarur bo‘lgan minimal bilimga ega bo‘lishi kerak. Til kompetensiyasiga ona tilini bilish ham kiradi. Kommunikativ kompetentsiya muammosi madaniyatlarning farqlari bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, tarjimondan ham manba til, ham o‘rganilayotgan til madaniyatini, shuningdek, boshqa ekstralingvistik bilimlarni bilishni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Камбаров Н.М. Таржима трансформацияларнинг лингвокультурологик ва когнитив хусусиятлари (монография) // Ташкент, 2019.
2. Виссон Л. Синхронный перевод с русского на английский. – М.: Р.Валент, 1999. – 272 с.
3. Аносова Н.Э. Особенности обучения устному переводу в магистратуре по направлению «Лингвистика» // Педагогический журнал. – 2017. – Т. 7. – № 6А. – С. 126-132
4. Щукин А.Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке: учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов. – М.: Изд-во Икар, 2014. – 454 с.
5. Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с